

กฎกระทรวงมหาดไทย
ออกตามความใน มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์
พุทธศักราช ๒๕๕๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๕๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑
ประเภทเรือนจำ

*ข้อ ๑ เรือนจำแบ่งออกเป็นประเภท ดังนี้

- (ก) เรือนจำกลาง
(ข) เรือนจำส่วนภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย เรือนจำจังหวัด และเรือนจำอำเภอ
(ค) เรือนจำพิเศษหรือทัณฑสถาน
(ง) เรือนจำชั่วคราว

*ข้อ ๒ การคุมขังผู้ต้องขัง

- (ก) เรือนจำกลาง ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาแล้ว และนักโทษเด็ดขาด
(ข) เรือนจำส่วนภูมิภาค ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังที่เป็นคนฝาก ผู้ต้องขังระหว่างคดีและนักโทษเด็ดขาด
(ค) เรือนจำพิเศษหรือทัณฑสถาน ปกติรับคุมขังผู้ต้องขังเฉพาะแต่ละประเภท เช่น หญิง คนวัยหนุ่ม เด็ก คนชราหรือพิการทุพพลภาพ คนป่วย หรือผู้ต้องขังประเภทเดียวกับเรือนจำส่วนภูมิภาคซึ่งในพื้นที่นั้นไม่มีเรือนจำส่วนภูมิภาคตั้งอยู่
(ง) เรือนจำชั่วคราว ปกติจัดตั้งขึ้นและรับคุมขังผู้ต้องขังเฉพาะกรณีตามที่รัฐมนตรีกำหนด

อำนาจในการคุมขังผู้ต้องขังของเรือนจำแต่ละเรือนจำให้เป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรี

*ความในข้อ ๑ และข้อ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑)
ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ข้อ ๑

ข้อ ๓ (ความในข้อนี้ถูกยกเลิกไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ ข้อ ๒)

ส่วนที่ ๒

อำนาจและหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด ๑

เจ้าพนักงานอำนวยการกลาง

ข้อ ๔ อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำทั้งปวง

ข้อ ๕ ผู้ช่วยอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป

ข้อ ๖ หัวหน้ากองในกรมราชทัณฑ์มีอำนาจตรวจการเรือนจำ และให้คำปรึกษาแนะนำ แก่เจ้าพนักงานประจำเรือนจำ

ข้อ ๗ สารวัตรเรือนจำประจำกรมราชทัณฑ์เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจการเรือนจำตามที่อธิบดีกำหนดให้ไป มีอำนาจให้คำปรึกษา แนะนำ แก่เจ้าพนักงานประจำเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำลงมา และอาจเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

เมื่ออธิบดีสั่งให้สารวัตรเรือนจำใดไปควบคุมกิจการเรือนจำ ให้สารวัตรเรือนจำนั้น มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานประจำเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำลงมา และในกรณีที่ไม่มีความผิดประจำอยู่ก็ต้องรับผิดชอบทำการในหน้าที่ที่ผิดด้วย

ข้อ ๘ เมื่ออธิบดีสั่งให้หัวหน้าแผนกในกรมราชทัณฑ์ออกตรวจหรือควบคุมกิจการเรือนจำ ให้หัวหน้าแผนกนั้นมีอำนาจอย่างเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับสารวัตรเรือนจำในข้อก่อน

ข้อ ๙ เมื่อรัฐมนตรีสั่งให้ข้าราชการสังกัดกรมราชทัณฑ์ใดไปควบคุมกิจการเรือนจำ ให้ถือว่าข้าราชการนั้นเป็นผู้บัญชาการเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่บังคับบัญชากิจการเรือนจำ

หมวด ๒

เจ้าพนักงานประจำเรือนจำ

ข้อ ๑๐ ทุกเรือนจำมีผู้บัญชาการเรือนจำควบคุมอยู่

เรือนจำใดหากมิได้มีผู้บัญชาการโดยจะเพาะ

(ก) ถ้าเป็นเรือนจำจังหวัด ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องที่ซึ่งเรือนจำนั้นตั้งอยู่เป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่ง

(ข) ถ้าเป็นเรือนจำอำเภอ ให้นายอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งเรือนจำนั้นตั้งอยู่เป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่ง

ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดนั้น

ข้อ ๑๑ ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไป และมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานตลอดจนผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดกิจการเรือนจำนั้น นอกจากหน้าที่ในวรรคก่อน ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้อง

(๑) ตรวจการเรือนจำตามระเบียบที่กำหนดไว้

(๒) เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขผู้ต้องขัง เปิดโอกาสให้ร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่

(๓) ควบคุมเจ้าพนักงานและกิจการของเรือนจำ

ข้อ ๑๒ ผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่งซึ่งต้องบังคับบัญชากิจการเรือนจำชั่วคราวด้วยนั้น เมื่อมีเหตุผลอันสมควรก็มีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นผู้แทนสำหรับเรือนจำชั่วคราวนั้นได้ แต่ถ้าข้าราชการที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนมีตำแหน่งต่ำกว่าชั้นหัวหน้าแผนก ต้องได้รับอนุมัติอธิบดีก่อน

ผู้บัญชาการเรือนจำซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยเฉพาะ และมีหน้าที่ต้องบังคับบัญชากิจการเรือนจำชั่วคราวด้วยนั้น จะแต่งตั้งผู้แทนสำหรับเรือนจำชั่วคราวได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากอธิบดี

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่ผู้บัญชาการเรือนจำมิได้อยู่ประจำหน้าที่

(ก) ถ้าเป็นเรือนจำซึ่งมีผู้บัญชาการโดยเฉพาะ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำรองลงมาเป็นผู้รักษาการแทน

(ข) ถ้าเป็นเรือนจำที่ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือนายอำเภอเป็นผู้บัญชาการโดยตำแหน่ง ให้ผู้รักษาการในตำแหน่งหรือผู้รักษาการแทนข้าหลวงประจำจังหวัด หรือนายอำเภอแล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ ๑๔ เรือนจำใดมีกิจการยุ่งยากหรือสำคัญที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ หรือมีผู้ต้องขังเป็นจำนวนตั้งแต่ ๑,๐๐๐ คนขึ้นไป ให้อธิบดีดำเนินการเพื่อมีสารวัตรเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานประจำเรือนจำ

ข้อ ๑๕ โดยปกติ ทุกเรือนจำให้มีพัศดีประจำอยู่ แต่เรือนจำอำเภอสำหรับศาลแขวงนั้น หากใช้ที่คุมขังแห่งสถานีตำรวจเป็นเรือนจำให้หัวหน้าสถานีตำรวจนั้นเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำทำการในหน้าที่พัศดี

ข้อ ๑๖ เรือนจำใดมีพัศดีประจำกิจการหลายคน ให้จัดแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็น ส่วนๆ มอบหมายให้พัศดีมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมการงานนั้นเป็นส่วนๆ ไป ในกรณีเช่นนี้ผู้บัญชาการเรือนจำจะให้พัศดีผู้หนึ่งมีอำนาจควบคุมการงานของเรือนจำเหนือพัศดีด้วยกันก็ได้

ข้อ ๑๗ พักติเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากสารวัตรเรือนจำ หรือรองจากผู้บัญชาการเรือนจำในกรณีที่ไม่มีสารวัตรเรือนจำประจำอยู่ มีอำนาจบังคับบัญชาในส่วนการงานที่ได้มอบหมายให้มีหน้าที่เหนือเจ้าพนักงานและผู้ต้องขังทั้งปวง เว้นแต่สมุหบัญชีเรือนจำกลาง

ข้อ ๑๘ พักติจักต้องรับผิดชอบในการงานซึ่งตนได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ และในกรณีที่มิได้มอบหมายการงานให้ควบคุมเป็นส่วน ๆ ดังกล่าวไว้ในข้อ ๑๖ พักติมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ปกครองและควบคุมระเบียบ วินัย ของเจ้าพนักงานในสังกัด
- (๒) แบ่งการงานของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ มอบหมายให้เจ้าพนักงานในสังกัดไปดำเนินการควบคุมหรือจัดทำ
- (๓) รักษาและดูแลบูรณะสถานที่และทรัพย์สินของเรือนจำ
- (๔) ควบคุมดูแลการทะเลาะเบาะแว้งของเรือนจำ
- (๕) หากเรือนจำใดทางการมิได้แต่งตั้งสมุหบัญชีไว้ ต้องรับผิดชอบในการเบิกและจ่ายเงินอันเกี่ยวเป็นกิจการของเรือนจำ
- (๖) ปกครองและควบคุมระเบียบ วินัย ของผู้ต้องขัง
- (๗) ตรวจตราป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังตลอดจนการหลบหนี และจับกุมเมื่อมีการกระทำผิดอาญา
- (๘) จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขัง
- (๙) จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง
- (๑๐) ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขภาพของเรือนจำ และจัดให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์
- (๑๑) เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่

ข้อ ๑๙ เมื่อพักติไม่อยู่ให้ผู้บัญชาการเรือนจำสั่งให้ข้าราชการที่เห็นสมควรรักษาการแทนอธิบดีมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการสังกัดกรมราชทัณฑ์ประจำทำการในหน้าที่พักติเมื่อเห็นสมควรให้มีเจ้าพนักงานเรือนจำชั้นพักติอยู่ประจำการนั้น

ข้อ ๒๐ ทุกเรือนจำ ให้มีผู้คุมตามสมควร

ข้อ ๒๑ ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากพักติและมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ตามที่กำหนดไว้ในหมายเลข (๖) ถึง (๑๑) แห่งข้อ ๑๘
- (๒) ทำการตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- (๓) เมื่อผู้ต้องขังในความควบคุมของเจ้าพนักงานอื่นก่อความไม่สงบ หรือกระทำผิดอาญา จักต้องเข้าจัดการจับกุมช่วยเหลือเจ้าพนักงานอื่น เว้นแต่ไม่อาจทำดั่งนั้นได้ เพราะเหตุที่มีผู้ต้องขังอื่นอยู่ในความควบคุมของตนซึ่งจะก่อความไม่สงบหรือกระทำผิดอาญาขึ้น ในกรณีนั้นจักต้องรีบแจ้งให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมและพักติทราบเหตุ

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่ต้องใช้เจ้าพนักงานนอกสังกัดกรมราชทัณฑ์ทำการในหน้าที่ผู้คุม ให้ผู้บัญชาการเรือนจำออกหนังสือตั้งภายใต้เงื่อนไขและระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ให้เป็นผู้คุมพิเศษ ผู้คุมพิเศษมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้คุมสามัญ

ข้อ ๒๓ ทุกเรือนจำ ให้มีแพทย์ประจำการโดยจะเพาะ เรือนจำที่ไม่มีแพทย์ประจำการ ให้แพทย์สังกัดบังคับบัญชากรมสาธารณสุขเป็นแพทย์เรือนจำ

แพทย์ตามวรรคก่อนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติการเรือนจำในส่วนที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์

ข้อ ๒๔ กิจการของเรือนจำซึ่งต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษเช่น สมุหบัญชี อนุศาสนาจารย์ ครูวิชาสามัญ ครูวิชาวิสามัญ ให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการให้มีขึ้น

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามวรรคก่อน เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ นอกจากมีหน้าที่ซึ่งต้องใช้ความรู้ความชำนาญพิเศษดังกล่าวแล้ว ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจกำหนดให้ทำการในหน้าที่พัศดี หรือผู้คุมอีกด้วยเจ้าพนักงานเรือนจำตามข้อนี้ต้องฟังบังคับบัญชาพัศดี เว้นแต่สมุหบัญชีเรือนจำกลาง ให้ฟังบังคับบัญชาผู้บัญชาการเรือนจำหรือสารวัตรเรือนจำในกรณีที่มีสารวัตรเรือนจำ

หมวด ๓

เครื่องพันธนาการ

*ข้อ ๒๕ เครื่องพันธนาการที่จะใช้แก่ผู้ต้องขังนั้นมี ๔ ประเภท คือ

- (๑) ตรวน
- (๒) กุญแจมือ
- (๓) กุญแจเท้า
- (๔) โซ่ล่าม

*ข้อ ๒๖ ตรวนมี ๓ ขนาด คือ

- (๑) ขนาดที่ ๑ วัดผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน ๑๐ มิลลิเมตร
- (๒) ขนาดที่ ๒ วัดผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน ๑๒ มิลลิเมตร
- (๓) ขนาดที่ ๓ วัดผ่าศูนย์กลางเหล็กวงแหวน ๑๗ มิลลิเมตร

*ความในข้อ ๒๕ ข้อ ๒๖ ข้อ ๒๗ และข้อ ๒๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๘๕

โซ่ระหว่างวงแหวนของตรวนขนาดที่ ๑ และขนาดที่ ๓ ให้มีความยาวไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตรและไม่เกิน ๗๕ เซนติเมตร กับให้มีขนาดของลูกโซ่ซึ่งวัดผ่านศูนย์กลางเหล็กสำหรับขนาดที่ ๑ ไม่เกิน ๑๐ มิลลิเมตร และสำหรับขนาดที่ ๓ ไม่เกิน ๑๗ มิลลิเมตร ส่วนโซ่ระหว่างวงแหวนของตรวนขนาดที่ ๒ ให้มีความยาวไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตร และไม่เกิน ๗๐ เซนติเมตร กับให้มีขนาดของลูกโซ่ซึ่งวัดผ่านศูนย์กลางเหล็กไม่เกิน ๔.๗๕ มิลลิเมตร

***ข้อ ๒๗** กุญแจมือให้เป็นไปตามแบบและขนาดซึ่งกรมราชทัณฑ์กำหนดไว้

กุญแจเท้าให้เป็นไปตามแบบที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ เว้นแต่ขนาดของโซ่ระหว่างกุญแจเท้าทั้งสองข้างต้องมีความยาวไม่น้อยกว่า ๓๘ เซนติเมตร และไม่เกิน ๕๐ เซนติเมตร กับให้มีขนาดของลูกโซ่ซึ่งวัดผ่านศูนย์กลางเหล็กไม่เกิน ๔.๗๕ มิลลิเมตร

โซ่ล่ามให้มีขนาดตามที่กำหนดไว้สำหรับตรวนขนาดที่ ๑ และขนาดที่ ๓

***ข้อ ๒๘** การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้น โดยปกติให้ใช้ตรวนขนาดที่ ๑ หรือขนาดที่ ๒ หรือกุญแจเท้า เว้นแต่เห็นว่ามิเหตุจำเป็นหรือศาลได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกผู้ต้องขังนั้นตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์จะใช้ตรวนขนาดที่ ๓ ก็ได้

เมื่อมีเหตุน่าเชื่อว่าผู้ต้องขังจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายผู้อื่น และเห็นว่าไม่มีทางอื่นที่จะป้องกันได้ดีกว่า ให้ใช้กุญแจมือหรือโซ่ล่ามเพิ่มขึ้นนอกจากตรวน หรือกุญแจเท้าได้

ในกรณีที่ต้องนำตัวคนต้องขังหรือคนฝากไปนอกเรือนจำ ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการให้ใช้กุญแจมือ เว้นแต่คนต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์จะใช้ตรวนหรือกุญแจเท้าก็ได้

ข้อ ๒๙ เครื่องพันธนาการซึ่งกำหนดไว้ในกฎนี้ มิให้ใช้แก่ผู้ต้องขังอายุเกิน ๖๐ ปี หรือผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่เป็นคนดุร้ายหรือเสียวจริตซึ่งจำเป็นต้องป้องกันมิให้ก่ออันตรายหรือเป็นผู้ต้องขังชายซึ่งดำเนินตามความในข้อก่อน

ข้อ ๓๐ ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในกฎนี้ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่น ซึ่งเห็นว่าเบากว่าที่กำหนดไว้ในกฎนี้ก็ได้

หมวด ๔

การควบคุมผู้ต้องขัง

ข้อ ๓๑ ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขังเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา และนำออกจากห้องขังเวลา ๖.๐๐ นาฬิกา หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะสมแก่กิจการหรือสภาพการณ์แห่งเรือนจำ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ เมื่ออธิบดีอนุมัติแล้วให้ใช้ได้

ข้อ ๓๒ เมื่อจ่ายผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำ หากการควบคุมตกเป็นหน้าที่ของทางการเรือนจำ ต้องจัดให้มีผู้คุม ๑ คน ต่อผู้ต้องขัง ๕ คน จะเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้คุมนี้ได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้อนุมัติโดยได้พิจารณาแล้วเห็นจำเป็น และน่าจะไม่มีกรหลบหนีหรือก่อการร้ายขึ้น

ข้อ ๓๓ เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรีบแจ้งเหตุต่อพัสติ เป็นหน้าที่พัสติจะต้อง

(๑) รวบรวมกำลังผู้คุมทำการรักษาการ โดยกวัดกัน

(๒) จัดให้เจ้าพนักงานเรือนจำรีบแจ้งเหตุและถ้าเห็นเหลือกำลังให้ขอร้อง

กำลังจากตำรวจ

(๓) รับรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

ผู้บัญชาการเรือนจำเมื่อทราบเหตุจะต้องรีบมายังเรือนจำและจัดการระงับเหตุ

ข้อ ๓๔ เรือนจำใดมีผู้ต้องขังหญิงจำนวนตั้งแต่ ๑๕ คนขึ้นไป โดยปกติต้องจัดให้มีหญิงเป็นเจ้าพนักงาน

ห้ามมิให้ผู้ต้องขังชายหรือเจ้าพนักงานชายเข้าไปในเขตควบคุมกักขังผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่

(๑) ในกรณีฉุกเฉินซึ่งจำเป็นต้องเข้าไประงับเหตุ

(๒) เป็นเจ้าพนักงานตั้งแต่ชั้นพัสติขึ้นไป และเข้าไปในเวลากลางวัน โดยมีผู้อื่นอย่างน้อย ๒ นายไปด้วย การเข้าไบนั้นต้องเนื่องด้วยหน้าที่ราชการ

ส่วนที่ ๓

การรับตัวผู้ต้องหา

ข้อ ๓๕ เมื่อได้รับตัวผู้ต้องขังไว้แล้วให้จัดการต่อไปนี้

(ก) ตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

(ข) ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง

(ค) จดบันทึกเรื่องที่เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ข้อ ๓๖ การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากว่ายังเป็นที่ยสงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้

ข้อ ๓๗ เจ้าพนักงานเรือนจำต้องจัดแยกผู้ต้องขังที่รับตัวไว้ใหม่จากผู้ต้องขังอื่น เพื่อแพทย์ได้ตรวจก่อน หากโดยสภาพการณ์ไม่อาจจัดตั้งนั้นได้ ให้พยายามปฏิบัติให้ใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้

ข้อ ๓๘ ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่เจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวไว้ใหม่ในวันรับตัวนั้น ถ้าไม่อาจจะมาตรวจในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจในวันอื่นโดยเร็ว

เมื่อแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บจักต้องมีการรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อซึ่งจะลุกลามเป็นภัยแก่ผู้อื่นให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่พัศดี

เป็นเจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำที่จะต้องพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังนั้น

หากแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำให้แพทย์แจ้งต่อพัศดีและทำรายงานยื่นต่อผู้บังคับบัญชาการเรือนจำ ในรายงานนั้นให้ชี้แจงอาการเจ็บป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องโรคหรือชนิดของการป่วยเจ็บ และสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นควรให้จัดส่งตัวไปรักษาพยาบาล

ข้อ ๓๙ ในกรณีที่แพทย์ไม่สามารถจะมาตรวจได้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังไว้ใหม่ และเจ้าพนักงานเรือนจำสังเกตเห็นว่าผู้ต้องขังได้มีอาการป่วยเจ็บ จำต้องรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ให้จัดแยกผู้ต้องขังนั้นจากผู้ต้องขังอื่น หรือจัดส่งสถานพยาบาลของเรือนจำรอการตรวจของแพทย์ต่อไป ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำสังเกตเห็นหรือสงสัยว่าผู้ต้องขังป่วยหนัก ให้รีบแจ้งให้แพทย์และผู้บัญชาการเรือนจำทราบ ในระหว่างรอคอยแพทย์และคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ หากเห็นจำเป็นให้ติดตามขอความสงเคราะห์จากผู้มีอาชีพในทางใช้วิชาแพทย์ที่ใกล้เคียงที่สุด และหากว่าจะจัดการตั้งนั้นไม่ได้ให้พัศดีจัดการช่วยเหลือโดยประการอื่นเท่าที่เห็นจำเป็น

ส่วนที่ ๔

การแยกผู้ต้องขัง

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๔๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ให้แบ่งผู้ต้องขังออกเป็นประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ต้องขังหญิง

- (๒) ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
- (๓) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
- (๔) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
- (๕) ผู้ต้องขังซึ่งต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน
- (๖) ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
- (๗) ผู้ต้องขังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุมาแล้ว

ข้อ ๔๑ ให้จัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ โดยให้มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตอันแน่นอนแสดงส่วนแบ่งนั้นๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่างๆ ที่ได้จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจทำดังกล่าวนี้ได้ ก็ให้พยายามแยกควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้ว

ข้อ ๔๒ ผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทของตน โดยจะก่อการร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นซึ่งควรจะแยกควบคุมกักขัง ก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่อื่น

ข้อ ๔๓ คนต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันนั้น โดยปกติให้แยกไว้อย่าให้ปะปนกัน

หมวด ๒

นักโทษเด็ดขาด

ข้อ ๔๔ นักโทษเด็ดขาดพึงแบ่งออกเป็นชั้นๆ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชั้นเยี่ยม
- (๒) ชั้นดีมาก
- (๓) ชั้นดี
- (๔) ชั้นกลาง
- (๕) ชั้นเลว
- (๖) ชั้นเลวมาก

ข้อ ๔๕ นักโทษเด็ดขาดที่เข้าใหม่ให้อยู่ในชั้นกลางจนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่ได้เคยต้องโทษมาแล้วและมาต้องโทษจำคุกในคราวนี้อีกภายใน ๕ ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อน กับความผิดทั้ง ๒ คราวนั้น ไม่ใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาท ให้อยู่ในชั้นเลว การเลื่อนหรือลดชั้นนั้นให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการของกรมราชทัณฑ์

หมวด ๓

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

*ข้อ ๔๖ นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับพักการลงโทษ ดังต่อไปนี้

(ก) ชั้นเยี่ยม ไม่เกิน ๑ ใน ๓ ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษเด็ดขาดฉบับหลังสุด

(ข) ชั้นดีมาก ไม่เกิน ๑ ใน ๔ ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษเด็ดขาดฉบับหลังสุด

(ค) ชั้นดี ไม่เกิน ๑ ใน ๕ ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด ในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตามหมายแจ้งโทษเด็ดขาดฉบับหลังสุด

ข้อ ๔๗ นักโทษเด็ดขาดที่อยู่ในชั้นต่ำ เมื่อเลื่อนขึ้นไปอยู่ในชั้นสูงขึ้นไป ย่อมได้รับประโยชน์ในชั้นที่ได้เลื่อนขึ้นไปอยู่ และกลับกัน กล่าวคือนักโทษเด็ดขาดในชั้นสูงที่ถูกลดลงมาอยู่ในชั้นต่ำย่อมจะต้องเสียประโยชน์ในชั้นสูงที่ตนได้รับอยู่ก่อนและมารับการปฏิบัติตลอดจนความสะดวกในชั้นต่ำที่ตนต้องเข้าอยู่ใหม่

ข้อ ๔๘ ผู้ต้องขังที่มีความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษจะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกในอันดับต่าง ๆ หรืออาจได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นให้ แล้วแต่กรมราชทัณฑ์พิจารณาเห็นสมควรแก่ความชอบและคุณประโยชน์อันเกิดแก่ราชการ

ข้อ ๔๙ คนต้องขังและคนฝากให้ได้รับความสะดวกตามที่อธิบดีกำหนดไว้

*ความในข้อนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕

ส่วนที่ ๕

การงาน

หมวด ๑

การจัดให้ทำงาน

ข้อ ๕๐ งานที่จัดให้นักโทษเด็ดขาดทำให้คำนึงถึงข้อต่อไปนี้ คือ

- (๑) กำหนดโทษ
- (๒) ความแข็งแรงแห่งร่างกาย
- (๓) สติปัญญา
- (๔) อุปนิสัยและฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ
- (๕) ผลในทางเศรษฐกิจ
- (๖) ผลในทางอบรม
- (๗) สภาพการณ์แห่งเรือนจำ

ข้อ ๕๑ นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ

ข้อ ๕๒ ห้ามมิให้ย้ายนักโทษเด็ดขาดออกทำงานนอกเรือนจำ เว้นแต่ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาต และถ้านักโทษเด็ดขาดคนนั้นเป็นหญิงหรือจะต้องจำคุกอีกต่อไปกว่า ๑๐ ปี ต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดี

ข้อ ๕๓ ห้ามมิให้ย้ายคนต้องขังหรือคนฝากออกทำงานนอกเรือนจำ เว้นแต่คนต้องขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งถ้าจะย้ายต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งข้อก่อน โดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ นอกจากงานที่เกี่ยวกับอนามัยของผู้ต้องขังและการสุขาภิบาลของเรือนจำให้ผู้ต้องขังได้หยุดทำงานดังต่อไปนี้

- (๑) วันที่ ๓๑ มีนาคมและวันที่ ๑ เมษายน รวม ๒ วัน
- (๒) วันฉลองรัฐธรรมนูญ ๑ วัน
- (๓) วันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑ วัน
- (๔) สัปดาห์ละ ๑ วัน
- (๕) วันอื่นใดที่รัฐมนตรีมีคำสั่งเป็นครั้งคราว

ข้อ ๕๕ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานใช้ผู้ต้องขังทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เว้นแต่อนุญาตไว้ในระเบียบข้อบังคับซึ่งกรมราชทัณฑ์อนุมัติ

ข้อ ๕๖ บรรดาผลประโยชน์กรรมและประโยชน์อันเกิดจากการทำงานของผู้ต้องขังตกเป็นทรัพย์สินของรัฐบาลทั้งสิ้น

ข้อ ๕๗ งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำแบ่งเป็นประเภทหาผลประโยชน์และไม่หาผลประโยชน์จะเพาะงานหาผลประโยชน์ให้คำนวณราคาของงานเป็นทุนแรงงาน และกำไร

ทุน หมายถึง จำนวนเงินที่จ่ายจากเงินทุน

แรงงาน หมายถึง กำลังงานของผู้ต้องขังซึ่งมีส่วนในการทำงานนั้น

กำไร หมายถึง รายได้ซึ่งเกิดจากผลของการทำงานเมื่อได้หักทุนออกแล้ว

*ข้อ ๕๘ ภายใต้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับการคลังผู้บัญชาการเรือนจำอาจจ้างผู้รู้ผู้ชำนาญการพิเศษ โดยใช้เงินทุนหรือเงินรายได้ให้ทำหน้าที่แนะนำฝึกอบรมผู้ต้องขังในการหาผลประโยชน์

เมื่อมีการจ้างตามวรรคก่อน ถ้าจะให้ผู้รับจ้างมีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังด้วย ต้องระบุไว้ในข้อสัญญาและออกหนังสือตามข้อ ๒๒ โดยอนุโลม แต่ถ้าจะให้ทำหน้าที่พัศดีให้อธิบดีเป็นผู้ออกหนังสือตั้งผู้รับจ้างดังกล่าวมาแล้วให้ถือเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด ๒

รางวัล

*ข้อ ๕๙ หากงานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำมีกำไร ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำต่อไปนี้จะได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัล

(ก) ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมทำงานนั้น

(ข) เจ้าพนักงานเรือนจำที่ทำหน้าที่ควบคุมหรือฝึกอบรมผู้ต้องขังที่ทำงานนั้น

เจ้าพนักงานเรือนจำที่จะได้รับรางวัลตามข้อนี้ ให้พิจารณาให้ได้รับรางวัล

จนถึงผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน

*ความในข้อนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ (ฉบับที่ ๒)

*ความในข้อ ๕๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕

*ข้อ ๖๐ รางวัลที่จะจ่ายตามข้อ ๕๕ (ก) และ (ข) นั้น ให้อธิบดีพิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควร แต่สำหรับผู้ต้องขังให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละห้าสิบ และสำหรับเจ้าพนักงานเรือนจำให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละสิบห้าของค่าไรทั้งหมด

**ข้อ ๖๑ รางวัลที่จะจ่ายให้แก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำนั้น จัดต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการในข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) สำหรับผู้ต้องขังให้พิจารณาจากแรงงานที่ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมมือ ความมั่งคั่งในการใช้วัสดุ ความประณีตเรียบร้อยของงาน ความรวดเร็วในการทำงาน ความอดสาหะ การถนอมและรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ และคุณค่าของงาน ประกอบกับลำดับชั้นและประเภทของผู้ต้องขัง

(๒) สำหรับเจ้าพนักงานเรือนจำให้พิจารณาถึงความสำคัญของหน้าที่ และความมีส่วนรับผิดชอบ

ข้อ ๖๒ (ความในข้อนี้ถูกยกเลิกไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ข้อ ๔)

**ข้อ ๖๓ นอกจากรางวัลอันพึงได้รับตามความในข้อ ๕๕ ข้อ ๖๐ และข้อ ๖๑ ถ้าผู้ต้องขังหรือเจ้าพนักงานเรือนจำคนใดคิดประดิษฐ์สิ่งของ หรือเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับใช้เป็นประโยชน์สำคัญในการผลิตสินค้า หรือในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังขึ้น ให้ได้รับรางวัลจากค่าไรนอกจากที่ต้องจ่ายเป็นรางวัลตามข้อ ๖๐ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

ข้อ ๖๔ หน้าที่ตามมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(๑) ทำการป้องกัน หรือจับกุมผู้ต้องขังที่ก่อเหตุร้ายแรง

(๒) ทำการดับเพลิง

(๓) ทำการระเบิด

(๔) ทำการก่อสร้างหรือซ่อมอาคาร หรือขึ้นไปทำการอยู่บนอาคารนั้น สูงกว่า

๑๒ ฟุต

(๕) ทำการอยู่หน้าเตาไฟหรือหล่อโลหะ

(๖) ทำการเดินเครื่องจักรกล

(๗) ทำการในน้ำลึกหรือสายน้ำเชี่ยว

(๘) ทำการบุกเบิกป่าหรือตัดไม้ใหญ่

ข้อ ๖๕ ภายใต้งบประมาณมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ข้อสงสัยใด ๆ อันเกิดจากการให้เงินรางวัลเป็นอำนาจอธิบดีชี้ขาด

*ความในข้อ ๖๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕

**ความในข้อ ๖๑ และข้อ ๖๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕

ส่วนที่ ๖

การอนามัยและการสุขาภิบาล

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๖๖ ให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวกับการอนามัยของผู้ต้องขังและการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วๆ ไปทุก ๓ วัน

ในการตรวจนั้น เมื่อเห็นสมควรจะจัดอย่างใด ให้ชี้แจงแนะนำพัศดีและจดหมายเหตุไว้ในสมุดตรวจการ

ข้อ ๖๗ ผู้ต้องขังทุกคนมีหน้าที่จักต้องรักษาความสะอาด

- (ก) ในส่วนร่างกาย เครื่องนุ่งห่มหลับนอน และเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับตน
- (ข) ห้องขัง และส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำ

หมวด ๒

อนามัยของผู้ต้องขัง

ข้อ ๖๘ ให้พัศดีจัดให้ผู้ต้องขังทุกคน เว้นแต่คนต้องขังและคนฝาก

- (ก) ตัดผมสั้นหรือโกนผมตามระเบียบ
- (ข) โกนหนวดและเครา
- (ค) ตัดเล็บ
- (ง) อาบน้ำและขัดถูร่างกาย

ทั้งนี้ ในเมื่อไม่ขัดต่อลัทธิศาสนาของผู้ต้องขังนั้น

ข้อ ๖๙ โดยปกตินักโทษเด็ดขาดและคนต้องขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกาต้องแต่งเครื่องแต่งกายตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ข้อ ๗๐ โดยปกติในปีหนึ่งๆ ให้จ่ายเครื่องนุ่งห่มหลับนอน แก่นักโทษเด็ดขาด และคนต้องขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ดังนี้

(ก) ถ้าเป็นชาย ให้จ่าย

- (๑) เสื้อและกางเกง ๒ ลำรับ

- (๒) ผ้าอาบน้ำ ๑ ผืน
- (๓) ผ้าห่มนอน ๑ ผืน
- (๔) เสื้อปูนอน ๑ ผืน
- (ข) ถ้าเป็นหญิง ให้จ่าย
 - (๑) เสื้อและเครื่องนุ่งห่ม ๒ ตำรับ
 - (๒) ผ้าห่มนอน ๑ ผืน
 - (๓) เสื้อปูนอน ๑ ผืน
 - (๔) สิ่งใช้ตะเพาะหญิง ตามที่อธิบดีเห็นจำเป็น

ข้อ ๗๑ คนต้องขังและคนฝากนั้น โดยปกติให้อนุญาตให้ออกเดินนอกห้องขัง หรือ
ออกกำลังกายตามกำหนดเวลาและเขตต์ที่ซึ่งพัศดีเห็นควร
ผู้ต้องขังอื่น เว้นแต่ระหว่างต้องโทษฐานผิดวินัยให้มีโอกาสพักผ่อนและจัดให้
ออกกำลังกายตามควร

หมวด ๓

การรักษาพยาบาล

- ข้อ ๗๒ เรือนจำทุกแห่งให้จัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาล
ผู้ต้องขังที่ป่วย และจัดให้มีผู้มีความรู้พอสมควรมีหน้าที่ประจำสถานพยาบาลนั้น
- ข้อ ๗๓ เมื่อแพทย์หรือเจ้าพนักงานเรือนจำพบผู้ต้องขังป่วย ให้ปฏิบัติตามข้อ ๓๘
และ ๓๙ แล้วแต่กรณี
- ข้อ ๗๔ ผู้ต้องขังที่ติดฝิ่น กัญชา สิ่งเสพติดอย่างอื่น อาการร้ายแรง หรือเป็นหญิงมี
ครรภ์ หรือมีลูกอ่อน ให้จัดเป็นผู้ป่วยเจ็บโดยอนุโลม

หมวด ๔

การเลี้ยงอาหาร

- ข้อ ๗๕ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำอาหารไป
รับประทานนอกเขตต์ที่ซึ่งทางการเรือนจำกำหนดให้สำหรับผู้ต้องขังทุกๆ ไป โดยมีได้รับอนุญาต
จากพัศดี

ข้อ ๗๖ นักโทษเด็ดขาดจักต้องรับประทานอาหาร ซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้แต่ละเพาะตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ

คนต้องขังและคนฝากจะรับประทานอาหารส่วนตัวได้ตามสมควร

ข้อ ๗๗ ให้จัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อย ๒ มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่งๆ ให้ประกอบด้วยข้าวหรือสิ่งอื่นแทนข้าว และกับข้าวหรือสิ่งอื่นแทนกับข้าว

ข้อ ๗๘ ผู้ต้องขังที่ทำงานหนักหรือตรากตรำ หรือนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไป ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากสิ่งหรือมากมื้อขึ้นก็ได้ หรืออนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานก็ได้

ข้อ ๗๙ อาหารที่ผู้ต้องขังจะรับประทานนั้นต้องให้แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่แพทย์ มาตรวจไม่ได้ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจ

อาหารซึ่งตรวจพบว่าเน่าเสียไม่เป็นสิ่งที่จะพึงรับประทานนั้น ห้ามมิให้ยอมให้ผู้ต้องขังรับประทาน

ข้อ ๘๐ โดยปกติอาหารที่จะให้ผู้ต้องขังรับประทานนั้นให้ปรุงขึ้นในเรือนจำ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขังดำเนินการปรุงอาหารเป็นการเฉพาะ ผู้ปรุงอาหารต้องผ่านการตรวจโรคและความเห็นชอบของแพทย์

ส่วนที่ ๗

วินัยของผู้ต้องขัง

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

ข้อ ๘๑ การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดนั้นให้กระทำในวันสิ้นเดือนกันยายนครั้งหนึ่ง และวันสิ้นเดือนมีนาคมครั้งหนึ่ง

ในกรณีมีเหตุพิเศษจะเลื่อนชั้นก่อนเวลาในวรรคก่อนก็ได้ แต่ต้องให้อธิบดีอนุมัติ

ข้อ ๘๒ ให้เลื่อนหรือลดได้ตามลำดับครั้งละชั้น ในกรณีมีเหตุพิเศษจะข้ามชั้นก็ได้ แต่การเลื่อนข้ามชั้นต้องให้อธิบดีอนุมัติ

ข้อ ๘๓ ภายใต้งบข้อบังคับแห่งข้อก่อน การเลื่อนหรือลดชั้นเป็นอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำ

หมวด ๒

ตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

ข้อ ๘๔ ในกรณีมีเหตุพิเศษที่จะต้องใช้นักโทษเด็ดขาด ซึ่งไม่อยู่ในชั้นที่จะแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ แต่ในกรณีเช่นนี้จะให้นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นมีตำแหน่งหน้าที่ได้เพียงชั่วเวลาที่จำเป็นเท่านั้น และไม่ถือว่าเป็นการให้ประโยชน์ตามกฎหมาย

หมวด ๓

การลา

ข้อ ๘๕ การอนุญาตให้ลานั้น จะกระทำได้อต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้พิจารณาแล้ว เห็นความจำเป็น และได้รับอนุมัติจากอธิบดี

ข้อ ๘๖ เมื่อได้อนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องทำหนังสือสำคัญมอบให้ ผู้ได้รับอนุญาตติดตัวไป และผู้ได้รับอนุญาตจะต้องแสดงหนังสือสำคัญนี้ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจท้องที่ที่จะไปนั้นภายในกำหนดเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาไปถึง ถ้าไม่ไปแสดงหนังสือสำคัญ เช่นนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับส่งเรือนจำ

ข้อ ๘๗ โดยปกติ ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้ลา ยังมีกำหนดเวลาที่จะต้องจำคุกอยู่ต่อไปอีก ตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป ต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วย ถ้ากำหนดเวลาที่ยังต้องจำคุกอยู่ อีกต่อไปนั้น น้อยกว่า ๖ เดือน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณา หักไม่เป็นที่ไว้วางใจ ก็ให้จัดเจ้า พนักงานไปควบคุมดังกล่าวแล้วด้วยกัน

ข้อ ๘๘ ในกรณีที่จัดให้มีเจ้าพนักงานควบคุมไปด้วยกับผู้ได้รับอนุญาตให้ลา ถ้าหาก ผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้นเป็นผู้มีทรัพย์สินพอสมควร ก็ให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้นเสียค่าเบี้ยเลี้ยงวันละ ๕๐ สตางค์ และค่าพาหนะเท่าที่จ่ายจริงแก่เรือนจำสำหรับเจ้าพนักงานที่ไปด้วย

ข้อ ๘๙ ในส่วนค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะสำหรับตัวผู้ได้รับอนุญาตให้ลานั้น ผู้ได้รับ อนุญาตให้ลาต้องจัดเสียเองโดยตลอด

ข้อ ๙๐ ในกรณีที่การอนุญาตให้ลานั้นมิได้จัดเจ้าพนักงานไปด้วยเพื่อควบคุมให้ผู้ บัญชาการเรือนจำแจ้งแก่ตำรวจสันติบาลหรือข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาไป นั้น แล้วแต่กรณี

หมวด ๔

พักการลงโทษ

ข้อ ๕๑ จะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อคณะกรรมการต่อไปเห็นชอบ และอธิบดีอนุมัติ

(ก) คณะกรรมการสำหรับเรือนจำภูมิภาค ให้ประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และข้าราชการชั้นประจำแผนกขึ้นไปซึ่งข้าหลวงประจำจังหวัด ตั้งขึ้นอีก ๒ นาย

(ข) คณะกรรมการสำหรับเรือนจำกลางประกอบด้วย ข้าราชการชั้นหัวหน้าแผนกที่อธิบดีตั้งขึ้นไม่น้อยกว่า ๓ นาย

ข้อ ๕๒ ในกรณีมีเหตุพิเศษ จะพักการลงโทษมากกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ ๔๖ ก็ได้ แต่คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยข้าราชการต่อไปนี้ได้อนุมัติอีกชั้นหนึ่งแล้ว

(๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย ประธานกรรมการ

(๒) ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ กรรมการ

(๓) ผู้แทนกรมตำรวจ กรรมการ

(๔) ผู้แทนกรมมหาดไทย กรรมการ

(๕) ผู้แทนกรมอัยการ กรรมการ

ข้อ ๕๓ เงื่อนไขในระหว่างพักการลงโทษกำหนดดังต่อไปนี้

(๑) ให้ละเว้นการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

(๒) ให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

(๓) ให้ละเว้นและให้กระทำการตามหมายเลข (๑) และ (๒) ข้างต้น

ข้อ ๕๔ เงื่อนไขละเว้นการกระทำนั้น มีดังต่อไปนี้

(ก) ละเว้นไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

(ข) ละเว้นไม่เข้าไปในเขตที่ต้องที่ที่กำหนดไว้

(ค) ละเว้นไม่ประพฤติตนในทางเสื่อมเสียเช่น เสพผิด เล่นการพนัน เป็นต้น

ข้อ ๕๕ เงื่อนไขให้กระทำการนั้น มีดังต่อไปนี้

(ก) ให้ไปรายงานตนต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ซึ่งไปอยู่หรือเจ้าพนักงานเรือนจำตามกำหนดเวลาเดือนละหนึ่งครั้ง

(ข) ให้กระทำการหาเลี้ยงชีพตามที่เจ้าพนักงานจัดหาให้

(ค) ให้กระทำการหาเลี้ยงชีพในกิจการงานซึ่งผู้นั้นมีอยู่แล้วหรือญาติมิตร

จัดหาให้

(ง) ให้ปฏิบัติทางศาสนา

ข้อ ๕๖ เจื่อนใจนั้นจะกำหนดไว้แต่ข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมแก่ลักษณะของบุคคลและพฤติการณ์

ข้อ ๕๗ เมื่อมีอนุมัติพักการลงโทษแล้ว ให้ผู้บัญชาการเรือนจำออกหนังสือสำคัญให้รับไปเป็นคู่มือ และถ้ามีเจื่อนใจให้รายงานตัวต่อตำรวจหรืออำเภอให้มีหนังสือแจ้งต่อตำรวจหรืออำเภอตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการอนุญาตให้ลาโดยอนุโลม

ข้อ ๕๘ หนังสือสำคัญออกให้ตามข้อก่อนต้องระบุเจื่อนใจที่กำหนดให้ไว้ด้วย เป็นหน้าของผู้ได้รับการพักการลงโทษจะต้องแสดงหนังสือสำคัญแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำเมื่อมีการขอลา หากหนังสือสำคัญนั้นหายไปรีบแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่และขอรับฉบับแทน

ถ้าไม่แสดงหนังสือสำคัญตามวรรคสองข้างต้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับส่งเรือนจำก็ได้

หมวด ๕

การลงโทษฐานผิดวินัย

ข้อ ๕๙ ก่อนที่จะลงโทษแก่ผู้ต้องขังฐานผิดวินัย จักต้องให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังได้ชี้แจงว่าตนมีข้อแก้ตัวอย่างไรหรือไม่

ข้อ ๑๐๐ พศติเรือนจำที่มีผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่งมีอำนาจลงโทษฐานผิดวินัยดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อไม่เกิน ๒ เดือน

(๓) งดการเลื่อนชั้นไว้ไม่เกิน ๖ เดือน

(๔) ขังเดี่ยวไม่เกิน ๑ เดือน

พศติเรือนจำที่มีผู้บัญชาการเรือนจำโดยจะเพาะมีอำนาจลงโทษดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) ตัดการอนุญาตให้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกิน ๑ เดือน

(๓) งดการเลื่อนชั้นไว้ไม่เกิน ๓ เดือน

ข้อ ๑๐๑ สารวัตรเรือนจำมีอำนาจลงโทษเช่นเดียวกับพศติเรือนจำโดยตำแหน่ง

ข้อ ๑๐๒ เมื่อพัศดีหรือสารวัตรเรือนจำได้ลงโทษตามอำนาจแล้ว ให้รับรายงาน
ผู้บัญชาการเรือนจำ ส่วนการลงโทษนั้นให้ดำเนินไปได้

ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ยกเลิกการลงโทษ หรือลด หรือเพิ่มโทษได้หากจะมีการ
สั่งแก้ไขดังกล่าวนี้ ต้องสั่งภายใน ๓ วันนับแต่วันได้รับรายงาน พ้นกำหนดนี้แล้วให้ถือว่าไม่แก้ไข
ถ้าได้ดำเนินการลงโทษไปก่อนแล้ว คำสั่งแก้ไขมีผลเพียงในส่วนที่จะดำเนินต่อไป

ข้อ ๑๐๓ ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจลงโทษทุกสถานตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕

ข้อ ๑๐๔ การภาคทัณฑ์นั้นพึงกระทำเมื่อ

- (ก) ความผิดที่ผู้ต้องขังกระทำไปไม่ร้ายแรง และ
- (ข) ผู้ต้องขังก็ได้สำนึกตัวถึงความผิดที่ได้กระทำไปนั้นแล้ว

ข้อ ๑๐๕ การลงโทษภาคทัณฑ์ให้กระทำโดยวิธีเรียกตัวมาว่ากล่าว สั่งสอนให้พยายาม
ประพฤติตัวอยู่ในวินัยในกาลต่อไป

ข้อ ๑๐๖ ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียน หรือติดต่อกับบุคคลภายนอกนั้นพึงกระทำ
ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ประพฤติผิดระเบียบหรือข้อบังคับ อันมิไว้สำหรับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับ
บุคคลภายนอก

- (๒) พยายามหลบหนีหรือได้หลบหนีไปแล้ว แต่ได้ตัวคืนมา
- (๓) นำเข้ามาหรือมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในเรือนจำ
- (๔) นำสิ่งของซึ่งมิใช่ของตนออกจากเรือนจำ โดยมีได้รับอนุญาต

ข้อ ๑๐๗ งดการเลื่อนชั้นนั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

- (๑) ทำผิดตามที่ระบุไว้ในข้อก่อนหมายเลข (๑) หรือ (๓) หรือ (๔)
- (๒) ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของผู้อื่นเสียหายโดยประมาท
- (๓) กระทำการให้เกิดเหตุขัดขวางในการทำงานของผู้ต้องขังอื่นโดยประมาท

ข้อ ๑๐๘ ลดชั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

(๑) กระทำให้เกิดเหตุตามข้อก่อนหมายเลข (๒) หรือ (๓) โดยเจตนาแต่ไม่เกิด
ผลเสียหายร้ายแรง

- (๒) กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งต่ำกว่าพัศดีลงมา
- (๓) ก่อการวิวาทขึ้นกับผู้ต้องขังอื่น แต่ไม่ถึงมีเหตุร้ายแรง
- (๔) เล่นการพนัน
- (๕) ดื่มสุรา สูบกัญชา ฝิ่น หรือเสพของเมาอื่น ๆ
- (๖) คำสั่งของต้องห้าม

ข้อ ๑๐๘ ตกลงว่าเวลานั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

- (๑) ทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย
- (๒) ก่อการวิวาทกับผู้อื่นในขณะที่ทำงาน
- (๓) ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อการทำงานอันเป็นหน้าที่

การตกลงว่าเวลานั้น พึงลดลงตามส่วนที่เห็นสมควรแก่ความผิด

ข้อ ๑๑๐ งตกลงว่าเวลานั้น พึงกระทำในกรณีดังกล่าวไว้ข้างก่อนเมื่อเกิดผลเสียหายขึ้น และผู้ต้องชั่งกระทำผิดในกรณีที่กำหนดนั้น โดยจงใจจะให้มีการเสียหายเกิดขึ้น

ข้อ ๑๑๑ ชั่งเดียวกันนั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

(๑) กระด้างกระเดื่องต่อเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่ชั้น
พักคดีขึ้นไป

(๒) วิวาทกับผู้ต้องชั่งอื่นตั้งแต่ ๒ ครั้งขึ้นไป

(๓) เป็นเจ้ามือเล่น การพนัน หรือสมคบกับผู้ต้องชั่งอื่นเล่นการพนันแต่
๒ ครั้งขึ้นไป

(๔) ดื่มสุรา สูบกันหา ฝิ่น หรือเสพของเมาอย่างอื่นแต่ ๒ ครั้งขึ้นไป

(๕) มีของต้องห้ามในจำพวกที่เป็นเครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี

(๖) คำสั่งของต้องห้าม

ข้อ ๑๑๒ ชั่งห้องมีคณนั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

(๑) ก่อการวิวาทกับผู้ต้องชั่งอื่นเนื่อง ๆ

(๒) พยายามหรือทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน

(๓) ก่อการรบกวนวาย แต่ไม่ร้ายแรง

(๔) จงใจหลีกเลียงการทำงาน

(๕) จงใจขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา

(๖) พยายามหลบหนี

ข้อ ๑๑๓ เจียนพึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

(๑) สมคบกับผู้อื่นก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น

(๒) พยายามหรือทำร้ายเจ้าพนักงาน

(๓) พยายามหลบหนี

(๔) ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งหน้า

(๕) จงใจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่น หรือกิจการของเรือนจำและได้เกิดความ
เสียหายขึ้น

ข้อ ๑๑๔ ถ้ามีการกระทำผิดวินัยในกรณีอย่างอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในหมวดนี้ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาลงโทษ สถานใดสถานหนึ่งที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่ใช่โทษเขียน

ข้อ ๑๑๕ ในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งจะต้องรับโทษเป็นคนมีลักษณะคือด้าน โดยได้เคยรับโทษทางวินัยของเรือนจำมากกว่า ๒ ครั้งแล้ว ยังประพฤติดีก และโทษสำหรับความผิดทั้ง ๓ ครั้งอยู่ในกำหนด ๕ เดือน นับแต่วันต้องโทษครั้งแรก หรือขัดคำสั่งเจ้าพนักงานเรือนจำโดยจงใจมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ครั้งภายในกำหนด ๖ เดือน นับแต่วันต้องโทษครั้งแรก หรือปรากฏว่าเป็นคนเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก นอกจากฐานประมาทและลหุโทษมากกว่า ๓ ครั้งแล้ว และได้ประพฤติดวินัยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ครั้งภายใน ๖ เดือนนับแต่วันต้องโทษทางวินัยครั้งก่อน ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ลงโทษเขียน และเพิ่มโทษสถานอื่นตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๑๖ ในกรณีที่การกระทำอันหนึ่งเป็นความผิดจะต้องรับโทษหลายสถานนั้น ห้ามมิให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า ๓ สถาน

ข้อ ๑๑๗ การลงโทษเขียนตามกฎหมายนี้พึงลงได้แต่เฉพาะนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น และให้คำนึงถึงลักษณะของความผิดที่เกิดขึ้นและลักษณะของบุคคลผู้จะรับโทษกับสภาพการณ์แห่งเรือนจำ และให้เขียนรวบเดียวสำหรับความผิดซึ่งต้องเขียนนั้น

โดยปกติผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้แทน ซึ่งเป็นข้าราชการตั้งแต่ชั้นหรือเทียบชั้นประจำแผนกขึ้นไปมาเป็นประธาน

ผู้ทำการเขียนจะต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ และต้องไม่เคยมีสาเหตุอยู่กับผู้จะต้องรับโทษเป็นส่วนตัว ผู้ทำการเขียนจะต้องบันทึกชื่อไม่มีสาเหตุนี้ไว้เป็นหลักฐาน

การเขียนนั้นให้ถือว่าเขียน และให้เขียนที่ขาท่อนบนพยายามอย่าให้ซ้ำแนวกันให้ใช้หวายเขียน และหวายนั้นต้องมีขนาดวัดผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑ เซ็นติเมตร

เมื่อแพทย์เห็นว่าผู้รับโทษจะทนการเขียนไม่ได้ให้แจ้งต่อประธาน และประธานต้องสั่งให้พักการเขียนทันที

เมื่อเขียนแล้ว ให้แพทย์ตรวจร่างกายผู้รับโทษและหากเห็นสมควรให้ใส่ยาและสั่งรักษาพยาบาล

ข้อ ๑๑๘ การขังเดียนั้น ให้กระทำโดยวิธีแยกผู้ต้องรับโทษจากผู้ต้องขังอื่นและคุมขังไว้ในที่ซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษ ห้ามการติดต่อหรือพูดจากับผู้อื่นทั้งสิ้น

ให้พัศดีจัดให้มีผู้คอยตรวจรักษาการขังเดียนให้เป็นไปตามวรรคก่อน และสังเกตเมื่อมีอาการป่วยเจ็บซึ่งต้องมีการรักษาพยาบาลเกิดขึ้น

ข้อ ๑๑๙ ห้องมืดซึ่งจะใช้เป็นที่ขังลงโทษนั้นต้องให้แพทย์ได้ตรวจเห็นชอบด้วยว่าไม่ผิดอนามัยอย่างร้ายแรง

หมวด ๖

การร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราวและถวายฎีกาของผู้ต้องขัง

ข้อ ๑๒๐ การร้องทุกข์นั้น อาจกระทำด้วยวาจาหรือด้วยการยื่นเป็นหนังสือถ้ากระทำด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์บันทึกคำร้องทุกข์ไว้ บันทึกคำร้องทุกข์หรือหนังสือร้องทุกข์นั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์และเจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์ไว้ด้วย

ข้อ ๑๒๑ การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราว การถวายฎีกานั้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถจัดหาเครื่องเขียนส่วนตัวได้ให้จัดหาให้

การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังต้องเขียนเอง เว้นแต่ไม่สามารถเขียนเองได้ การเขียนดังกล่าวในวรรคก่อน ต้องเขียนในที่ซึ่งทางการเรือนจำจัดให้

ในกรณีที่ผู้ต้องขังขอสงวนข้อความลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ใกล้ในระยะที่อาจอ่านเข้าใจข้อความที่เขียนหรือขอร่าน หรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสนั้นนอกจากบุคคลที่ผู้ต้องขังนั้นยินยอม

ข้อ ๑๒๒ หนังสือร้องทุกข์หรือเรื่องราว หรือฎีกานั้นให้ผู้ต้องขังยื่นต่อพัศดี หรือจะใส่ลงในที่ซึ่งจัดไว้เพื่อการนั้นก็ได้

ข้อ ๑๒๓ เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ หรือนำคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกาไปยื่นตามข้อก่อน

ข้อ ๑๒๔ เมื่อพัศดีได้รับหนังสือดังกล่าวในข้อก่อน หากมิใช่เป็นกรณีดังกล่าวในข้อต่อไป ให้เปิดซองตรวจดูข้อความ และปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) สอบข้อเท็จจริง

(๒) แก้ไขหรือช่วยเหลือตามคำร้องขอตามสมควรแก่กรณี

(๓) เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำพร้อมกับรายงานชี้แจงการปฏิบัติที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๑๒๕ ข้อความในหนังสือร้องทุกข์ เรื่องราวและฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ในกรณีนั้นให้สอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสีย หน้าซองให้เขียนว่า "ลับ" ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ไว้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเขียนเมื่อทราบความประสงค์

หนังสือเช่นนั้นห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าจัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือมีถึงรัฐมนตรีหรือทูตเกล้าฯ ถวาย ให้ส่งไปยังอธิบดีดำเนินการต่อไปตามสมควร

ข้อ ๑๒๖ คำสั่งหรือคำชี้แจงตอบคำร้องทุกข์ เรื่องราวหรือฎีกา ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบและจัดให้ลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน

ส่วนที่ ๘

ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

หมวด ๑

สิ่งของต้องห้าม

*ข้อ ๑๒๖ สิ่งของต่อไปนี้ ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ

- (๑) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย
- (๒) สุราหรือของเมาอย่างอื่น
- (๓) อุปกรณ์สำหรับการพนัน
- (๔) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี
- (๕) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน
- (๖) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
- (๗) น้ำมันเชื้อเพลิง
- (๘) สัตว์มีชีวิต
- (๙) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์

สำหรับสิ่งของดังกล่าว

(๑๐) วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังคนใดนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำซึ่งสิ่งของต้องห้าม ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาสั่งการ

หมวด ๒

สิ่งของที่อนุญาต

*ข้อ ๑๒๗ สิ่งของต่อไปนี้ถ้ามีจำนวนไม่มากเกินไปสมควรอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ

*ความในข้อนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕

(๑) เครื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษานามัย เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน หวี สะบู่
ผ้าเช็ดตัว เป็นต้น

(๒) อาหารที่ปรุงแล้วเสร็จ ซึ่งยอมให้ผู้ต้องขังรับประทานได้ตามที่กำหนดไว้
ในเรื่องการเลี้ยงอาหาร

การนำเข้ามาและเก็บรักษาไว้ในเรือนจำซึ่งสิ่งของที่อนุญาตจะระบุไว้ในวรรคก่อน
ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับในเรื่องนั้น

หมวด ๓

สิ่งของอย่างอื่น

ข้อ ๑๒๕ บรรดา สิ่งของ ซึ่งมีใช่เป็นสิ่งของต้องห้ามและซึ่งมิใช่เป็นสิ่งของที่อนุญาต
หากผู้ต้องขังมีติดตัวมาให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังมอบหมายไว้กับญาติมิตรหรือบุคคลอื่น
ที่อยู่นอกเรือนจำ หรือจำหน่ายเสีย หากไม่อาจกระทำดังกล่าวแล้วได้ หรือถ้าเป็นเงินให้เจ้าพนักงาน
เรือนจำรับเก็บรักษาไว้ในฐานรับฝากตามระเบียบข้อบังคับและในที่ซึ่งทางการกำหนดไว้

ข้อ ๑๓๐ สิ่งของซึ่งมีขนาด น้ำหนัก หรือสภาพอันจะเก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้
ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังจัดการจำหน่ายหรือมอบหมายไว้แก่ผู้อื่นนอกเรือนจำ หากผู้ต้องขัง
ไม่จัดการหรือจัดไม่สำเร็จเกินเวลาที่กำหนดให้ถึง ๒ คราวแล้ว ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำสั่งการ
สิ่งของต้องห้ามให้ถือว่ามิสภาพอันจะเก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้

ข้อ ๑๓๑ สิ่งของซึ่งเข้าใจว่าจะได้มาจากการกระทำผิดกฎหมายหรือการถือ หรือมีไว้เป็น
การผิดกฎหมายให้รับรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

ส่วนที่ ๕

การปล่อยตัว

ข้อ ๑๓๒ เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขังให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เรียกพัสดุของหลวงคืน
- (๒) ผู้ต้องขังคนใดไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำให้จ่าย
เครื่องแต่งกายให้สำหรับหนึ่งตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้
- (๓) ทำหลักฐานในการปล่อยตัว
- (๔) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขังไป
- (๕) ออกใบสุทธิให้

ส่วนที่ ๑๐

ข้อความเบ็ดเตล็ด

*ข้อ ๑๓๓ สิ่งของต้องห้ามซึ่งระบุไว้ในส่วนที่ ๘ นั้น บังคับถึงบุคคลอื่นนอกจากผู้ต้องห้ามด้วย
ความในวรรคหนึ่งไม่บังคับถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ

ข้อ ๑๓๔ นักโทษเด็ดขาดซึ่งอยู่ในชั้นต่าง ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์
พุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้ปรับเทียบชั้นตามที่กำหนดไว้ในกฎนี้ดังต่อไปนี้ คือ

ชั้นยามใน ปรับเทียบเข้าชั้นดีมาก

ชั้น ๑ และชั้น ๒ ปรับเทียบเข้าชั้นดี

นอกนั้น ปรับเทียบเข้าชั้นกลาง เว้นแต่ในกรณีเข้าอยู่ในข้อ ๔๕ จึงให้เข้าอยู่ในชั้นเลว

ข้อ ๑๓๕ เครื่องพันธนาการที่มีอยู่แล้วในเวลาใช้กฎนี้ ให้คงใช้ไปพลางก่อน เมื่อได้สร้าง
ขึ้นใหม่แล้วจึงให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎนี้

กฎให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๐

ธำรงนาวาสวัสดิ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

*ความในข้อนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๗) ออกตามความ
ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ข้อ ๔